

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Факультет педагогічний
Кафедра музичного мистецтва

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри музичного мистецтва

Альона БОРШУЛЯК
26 серпня 2024 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ХОРОВИЙ КЛАС

підготовки здобувачів вищої освіти **першого (бакалаврського) рівня вищої освіти**
за освітньо-професійною програмою **Середня освіта (Музичне мистецтво)**
спеціальністю **014 Середня освіта (Музичне мистецтво)**
предметною спеціальністю **014.13 Середня освіта (Музичне мистецтво)**
галузі знань **01 Освіта / Педагогіка**
мова навчання **українська**

2024 –2025 навчальний рік

Розробники програми: Марія КУЗІВ, кандидат мистецтвознавства, старший викладач

Ухвалено на засіданні кафедри музичного мистецтва

Протокол № 10 від « 26» серпня 2024 року

ПОГОДЖЕНО

Гарант освітньої програми



Тетяна СОВІК

Зміст робочої програми навчальної дисципліни

1. **Мета вивчення навчальної дисципліни:** підготувати здобувачів до ефективного використання засобів диригентсько-хорової майстерності в мистецько-освітньому процесі сучасних закладів загальної середньої освіти, керівництва хоровими колективами та вокальними ансамблями.

2. Обсяг дисципліни

Найменування показників	Характеристика навчальної дисципліни
Рік навчання	четвертий
Семестр вивчення	7-8
Кількість кредитів ЄКТС	4
Загальний обсяг годин	120
Кількість годин навчальних занять	40
Практичні заняття	40
Самостійна робота	94
Форма підсумкового контролю	екзамен

3. Статус дисципліни:

Навчальна дисципліна належить до обов'язкових освітніх компонент професійної підготовки.

4. **Передумови для вивчення дисципліни:** вивчення дисципліни розпочинається з першого семестру. Дисципліна є взаємопов'язаною із такими ОК: Теорія музики»; «Сольфеджіо», «Гармонія», «Методика музичного виховання в закладах освіти»; «Виробнича педагогічна практика в закладах загальної середньої освіти».

5. Програмні компетентності навчання:

Інтегральна компетентність: Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми в галузі 01 Освіта/Педагогіка у сфері музичного мистецтва, теорії і практики музично-творчого розвитку учнів, що передбачає застосування теорій та методів музичного навчання і характеризується комплексністю педагогічних умов організації навчально-виховного процесу в закладах загальної середньої освіти.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності:

СК 13 Володіння методикою формування музичних, виконавських, оцінювально-аналізуючих умінь та навичок, здатність розуміння змісту вокально-хорових та інструментальних творів та аналізу складних мистецьких явищ з опорою на досягнення сучасної музичної педагогіки та суміжних галузей наук.

СК 14 Володіння методикою навчання учнів співу та гри на музичних інструментах; здатність керувати музично-педагогічним процесом організації роботи з шкільними інструментальними та хоровими колективами.

СК 17 Володіння вокально-технічними уміннями та навичками співацького (нижньореберно-діафрагматичного) дихання, правильної атаки звуку, відчуттями співацької опори, навичками використання голосових резонаторів(головних та грудних) у співі, правильного співацького звукоутворення та голосоведення, артикулювання приголосних та голосних під час співу, виразної дикції, чистоти інтонування.

6. Очікувані результати навчання з дисципліни

Програмні результати навчання:

ПРН 07 Знати анатомію та фізіологію голосового апарату людини; акустичні особливості формування співацького звуку; закономірності та принципи розвитку співацького голосу; прийоми та методи розвитку вокальних умінь та навичок; вікові особливості розвитку співацького голосу; вокально-педагогічний репертуар; формувати співацький звук; володіти кантиленою, співацьким диханням, витривалістю голосового апарату, розвиненим співацьким діапазоном

ПРН 14 Володіти диригентською технікою, знаннями, уміннями та навичками добору репертуару для урочної та позакласної роботи для різних вікових категорій учнів.

7. Засоби діагностики результатів навчання: усне опитування, виконання практичних і самостійних завдань, екзамен.

8. Програма навчальної дисципліни

IV курс VII - VIII семестр				
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 4 <i>Підготовча робота студента над хоровим твором (організаційно-творчі етапи роботи, реалізація виконавського задуму)</i>				
1.1	Складання плану роботи над хоровим твором, що розучується.	4	10	14
1.2	Виявлення технічно-виконавчо складних місць репертуарних творів й методика роботи щодо їх засвоєння.	6	12	18
1.3	Історико-стилістичний аналіз хорового репертуарного твору, добір та аналіз додаткових інформаційних та відео-матеріалів з інтернет-джерел.	4	12	16
1.4	Музично-теоретичний аналіз хорового твору. (форма твору, стиль письма, ладотональний план, темп і темпові відхилення, динамічний план, метроритмічний, тематичний аналіз, голосоведення, особливості супроводу.	4	12	16
1.5	Вокально-хоровий аналіз твору. Порівняння виконавських інтерпретацій хорового твору з використанням інтернет-ресурсів. (тип і вид хору, діапазони хорових партій і хору в цілому, теситура, дихання і звуковедення, особливості дикції, вокальні труднощі відносно строю і ансамблю та шляхи їх подолання).	4	12	16
1.6	Виконавський аналіз хорового твору (виявлення і розкриття художнього образу; опрацювання партитури з	6	12	18

	метою виявлення окремих тем, фраз і нюансів; місць вступу і зняття; цезур; фермат; виконавських штрихів).			
1.7	План репетиційної роботи (показати кілька варіантів роботи із розучування, доведення та співування твору із репертуару хору).	6	12	18
1.8	Виконавська презентація хорових творів з обґрунтуванням власного інтерпретаційного задуму.	6	12	18
	Разом за змістовим модулем	40	94	134

9 Форми поточного та підсумкового контролю

Форма поточного контролю: аудиторна і самостійна робота.

Форма модульного контролю: модульна контрольна робота

Форма підсумкового контролю: залік (2 семестр), екзамен (6, 8 семестри).

10. Критерії оцінювання результатів навчання

Розподіл балів, що присвоюються здобувачам:

Поточний і модульний контроль			
Змістовий модуль 4 (100 балів)			
Поточний контроль	МКР	Підсумковий контроль	Сума
		екзамен	
40	20	40	100

Поточний контроль

Перевірка знань і вмінь студентів проводиться у вигляді проміжних і підсумкових контрольних заходів. Поточний контроль та оцінювання самостійної роботи студента проводиться безпосередньо на практичних заняттях впродовж всього навчального курсу. Враховується рівень сформованості програмних компетентностей навчання, що містяться в ОПП. Оцінювання навчальних досягнень студентів на практичному занятті в межах поточного контролю здійснюється за 12-бальною системою. Рейтинговий бал за результатами роботи на практичних заняттях обчислюється за формулою відповідно до «Положення про рейтингову систему оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (<https://cutt.ly/mLTb6am>):

$$R = (\text{Сер. бал.} \times 0,05 + 0,4) \times B,$$

де R – рейтинговий бал за певний вид діяльності з дисципліни, B – максимальна кількість балів, відведених у програмі дисципліни на певний вид роботи студента.

Критерії оцінювання знань, умінь, навичок здобувачів на навчальних заняттях

Оцінювання навчальних досягнень студентів на практичному занятті в межах поточного контролю здійснюється за 12-бальною системою: максимальна кількість балів – 12, мінімальна – 1 бал.

Рівні навчальних досягнень	Оцінка в балах	Критерії оцінювання
Початковий (понятійний)	1	Здобувач вищої освіти виявляє байдужість до хорового виконавства та бажання поглиблювати знання, вміння та навички в цій галузі; у процесі співу хорових партій та диригування на примітивному рівні володіє обмеженим арсеналом набутих практичних виконавських умінь та навичок.
	2	Здобувач вищої освіти недостатньо усвідомлює мету навчально-пізнавальної діяльності, відсутній інтерес до хорового виконавства та бажання поглиблювати знання, вміння та навички в цій галузі; у процесі співу хорових партій та диригування на початковому рівні володіє обмеженим арсеналом набутих практичних виконавських умінь та навичок
	3	Здобувач вищої освіти має дуже низький рівень зацікавленості диригентським виконавством та не виявляє особливого бажання поглиблювати знання, вміння та навички в цій галузі; володіє обмеженим арсеналом практичних виконавських умінь та навичок, намагається аналізувати навчальний матеріал (музичний текст) на основі елементарних знань і навичок; за допомогою викладача виконує прості педагогічні завдання (за готовим алгоритмом).
Середній рівень (репродуктивний)	4	Здобувач вищої освіти має низький рівень зацікавленості диригентським виконавством, не виявляє активність щодо поглиблення знань, умінь та навичок в галузі виконавства; у процесі співу хорових партій та диригування певною мірою володіє арсеналом набутих практичних виконавських умінь та навичок, орієнтується в музичних термінах, поняттях і визначеннях, виконує прості педагогічні завдання й задачі за алгоритмом
	5	Студент має інтерес до диригентського виконавства та певною мірою виявляє бажання поглиблювати знання, вміння та навички в цій галузі; вміє працювати з нотним текстом та іншими джерелами інформації, самостійно опрацьовувати частину навчального матеріалу (нотного тексту), однак у роботі з нотним матеріалом потребує допомоги викладача; у процесі співу хорових партій та диригування певною мірою володіє арсеналом набутих практичних виконавських умінь та навичок
	6	Здобувач вищої освіти має інтерес до диригентського виконавства, але виявляє недостатню наполегливість в оволодінні знаннями, вміннями, навичками, необхідними в професійній діяльності; вміє працювати з нотним текстом та іншими джерелами інформації, самостійно опрацьовувати частину навчального матеріалу (нотного тексту); вміє застосовувати знання під час самостійної роботи над музичним твором, послуговуватися додатковими джерелами, однак спостерігаються досить суттєві недоліки у розумінні змісту музичних творів. Студент, у процесі співу хорових партій та диригування певною мірою володіє арсеналом набутих практичних виконавських умінь та навичок, однак з помилками відтворює нотний текст, штрихи, темпоритм, динаміку.
Достатній рівень (алгоритмічно-дієвий)	7	Здобувач вищої освіти має інтерес до диригентського виконавства та несистематичне бажання поглиблювати знання, вміння та навички в цій галузі; оперує базовими поняттями і термінологією, вміє самостійно працювати з нотним текстом. У процесі співу хорових партій та диригування демонструє добре володіння арсеналом набутих практичних виконавських умінь та навичок, однак з окремими помилками відтворює нотний текст, штрихи, темпоритм,

		динаміку
	8	Здобувач вищої освіти має стійкий інтерес до диригентського виконавства і бажання поглиблювати знання, вміння та навички в цій галузі. Знання здобувача вищої освіти досить повні, він вільно орієнтується в нотному тексті; здатен аналізувати нотний матеріал у теоретичному аспекті; вміє самостійно працювати з нотним текстом. У процесі співу хорових партій та диригування добре володіє арсеналом набутих практичних виконавських умінь та навичок, однак при відтворенні нотного тексту припускається несуттєвих помилок, іноді потребує допомоги викладача..
	9	Здобувач вищої освіти має позитивне ставлення до диригентського виконавства і бажання поглиблювати знання, вміння та навички в цій галузі; володіє навичками роботи з нотним текстом, аргументовано використовує усі засоби виконавської виразності; вміє знаходити джерела інформації і аналізувати їх, усвідомлює значимість набутих вмінь та навичок у майбутній практичній діяльності; спроможний самостійно вивчити музичний матеріал, здійснити теоретичний та виконавський аналіз творів індивідуальної навчальної програми. У процесі співу хорових партій та диригування дуже добре володіє арсеналом набутих практичних виконавських умінь та навичок, але не завжди точно і якісно відтворює нотний текст, штрихи, темпоритм, динаміку.
Високий (творчо-професійний)	10	Здобувач вищої освіти має стійкий інтерес до диригентського виконавства і виражене бажання поглиблювати знання, вміння й навички в цій галузі; усвідомлює значимість набутих вмінь та навичок у майбутній практичній діяльності. Здобувач вищої освіти володіє навичками роботи з нотним текстом; може самостійно визначати особливості гармонічної мови, стилю композитора, жанрові, стилістичні, гармонічні особливості, робить аргументовані висновки; самостійно визначає завдання самостійного опрацювання нотного матеріалу; виявляє ініціативу у визначенні засобів виразності; систематично, цілеспрямовано працює над удосконаленням диригентської техніки.
	11	Здобувач вищої освіти має стійкий інтерес до диригентського виконавства і виражене бажання поглиблювати знання, вміння й навички в цій галузі; чітко усвідомлює значимість набутих вмінь та навичок у майбутній практичній діяльності; вільно орієнтується у нотному тексті творів, що вивчаються, вміє аналізувати у теоретико-виконавському аспекті, може самостійно опрацьовувати музичний матеріал, виконує прості творчі завдання; активно розвиває свої творчі здібності. Студент у процесі співу хорових партій та диригування демонструє вільне володіння достатнім арсеналом набутих практичних виконавських умінь та навичок.
	12	Здобувач вищої освіти має системні, дієві знання з курсу, виявляє неординарні творчі здібності у виконавській діяльності; систематично, результативно, цілеспрямовано працює над удосконаленням диригентської техніки; розв'язує складні технічні завдання; схильний до системно-наукового аналізу та прогнозу педагогічних явищ; уміє ставити і розв'язувати виконавські проблеми, самостійно здобувати і використовувати інформацію, зокрема щодо теоретичного та виконавського аналізу; розвиває свої творчі здібності й схильності; володіє широким арсеналом виконавських засобів для розкриття композиторського задуму; здатен до обґрунтування власного інтерпретаційного задуму.

Якщо здобувач не відпрацював пропущені навчальні заняття, не виправив оцінки, отримані на навчальних заняттях, не виконав модульної контрольної роботи (МКР) менше ніж на 60% від максимальної кількості балів, виділених на цей вид роботи, він вважається таким, що має академічну заборгованість за результатами поточного контролю.

Пропущені заняття здобувач має обов'язково відпрацювати. За відпрацьовані

практичні заняття нараховуються бали середнього (4, 5, 6), достатнього (7, 8, 9) та високого рівня (10, 11, 12).

Здобувачеві, який не виконав поточних домашніх завдань, не підготувався до навчальних занять, в журнал обліку роботи академічної групи ставиться 0 балів.

Здобувач, знання, уміння і навички якого на навчальних заняттях за 12-бальною шкалою оцінено від 1 до 3 балів, вважається таким, що недостатньо підготувався до цих занять і має академічну заборгованість за результатами поточного контролю. Поточну заборгованість, пов'язану з невідповідністю або недостатньою підготовленістю до навчальних занять, здобувач повинен ліквідувати. За ліквідацію поточної заборгованості нараховуються бали середнього (4, 5, 6), достатнього (7, 8, 9) та високого рівня (10, 11, 12). Рейтингова оцінка у балах знань, умінь і навичок здобувача на навчальних заняттях з навчального (змістового) модуля обчислюється після проведення цих занять та ліквідації ним поточної заборгованості, пов'язаної з пропусками занять, невідповідністю або недостатньою підготовленістю до них відповідно до «Положення про рейтингову систему оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка» (<https://cutt.ly/mL7b6am>)

Самостійна робота

Перевірка виконання завдань самостійної роботи здійснюється на практичних заняттях викладачем, який їх проводить. При оцінюванні самостійної роботи викладач послуговується критеріями оцінювання знань, умінь, навичок здобувачів на навчальних заняттях

Модульне контрольне прослуховування (МКР)

	Модульний контроль (МКР)	Модульні вимоги	Бали
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 4			
	Модульне контрольне прослуховування	1. Розспівування хорового колективу	10
		2. Спів хорової партії у складі дуету	10
		3. Спів хорової партії у складі тріо	10
		4. Спів хорової партії у складі квартету	10

Критерії оцінювання МКР

10-9 балів відмінно	Здобувач досконало виконав всі завдання, точно і повно дає визначення термінів і понять. Відповіді на контрольні запитання повні та обґрунтовані. Здобувач демонструє довершене художнє виконання хорових партій; високий рівень сформованості технічних
------------------------	--

	художньо-виконавських умінь.
8 балів Дуже добре	Здобувач досконало виконав всі завдання, точно і повно дає визначення термінів і понять. Відповіді на контрольні запитання повні та обґрунтовані. Завдання виконані якісно, у повному обсязі та вірно проінтоновані, але присутні незначні помилки.
7-6 балів добре	Здобувач вищої освіти виявляє достатній рівень знання та розуміння музичного матеріалу; надає вірні визначення музично-теоретичним поняттям, послуговуючись предметною термінологією. Відповіді на запитання повні, однак недостатньо обґрунтовані. Завдання виконані грамотно, однак не завжди якісно, при інтонуванні окремих партій припускається інтонаційних помилок.
5-4 бали задовільно	Здобувач вищої освіти виявляє середній рівень знання та розуміння музичного матеріалу; не завжди надає вірні визначення музично-теоретичним поняттям; демонструє середній рівень розуміння спеціальної термінології. Відповіді на запитання неповні, недостатньо обґрунтовані. Завдання виконані не у повному обсязі, не завжди якісно, здобувач припускається суттєвих помилок, які не здатний виправити самостійно, інтонує фальшиво.
3-1 балів незадовільно	Здобувач вищої освіти виявляє низький рівень знання та розуміння музичного матеріалу. Відповіді на запитання неповні, необґрунтовані або відсутні. Виконання викликає багато зауважень через значну кількість помилок, інтонування партій фальшиве.
0 балів	Відповіді на запитання відсутні.

Модульна контрольна робота проводиться у формі академічного концерту і передбачає виконання напам'ять програми навчального репертуару.

. Під час оцінювання МКР увага звертається на:

- рівень володіння диригентською технікою;
- якість відтворення нотного тексту;
- володіння диригентським жестом в управлінні всіма знаками музичної виразності;
- диференціацію диригентських жестів (знакової системи) рук у процесі управління засобами хорової виразності (темп, динаміка, дихання, фразування, кульмінація та ін.);
- ступінь розуміння змісту музичних творів та художньо-емоційного переживання;
- уміння інтерпретації вивчених хорових творів.

Здобувачі, які за результатами виконання МКР отримали рейтинговий бал менший 60 % від максимальної кількості балів, виділених на цей вид роботи, а також ті, що не з'явилися для її виконання або не виконали її завдань, вважаються такими, що мають академічну заборгованість за результатами поточного контролю, ліквідація якої є обов'язковою.

Підсумковий контроль **Семестровий екзамен (40 балів)**

Реалізується наприкінці 7, 8 семестру, здійснюється у формі контрольного заходу (академічного концерту), на якому оцінюється рівень виконання навчального репертуару згідно програмових модульних вимог та перевіряється набуття ключових компетентностей з навчального курсу.

Програма екзамену включає:

1. Спів хорових партій творів а capella напам'ять.
2. Спів хорових партій творів з супроводом з листа.

3. Виконання хорового твору малої форми х хоровим колективом.

Виконання оцінюється згідно наступних критеріїв:

- майстерність виконання екзаменаційної програми (емоційність, виразність та технічна вправність виконання);
- знання хорових партій;
- відповідність виконання композиторському стилю і художньому змісту творів;
- наявність текстових помилок: артикуляційних, динамічних, ритмічних, мануальних.

Оцінка в балах	Оцінка за націона льною шкалою	Критерії оцінювання
36-40	«Відмінно»	Здобувач вищої освіти володіє системними знаннями з дисципліни «Хоровий клас», яскраво оперує сутністю основних категорій і понять, демонструє здатність до аналізу та узагальнення матеріалу; точно і чітко й відтворює їхорові партії, демонструє досконалий рівень диригентської техніки; розкриття художньо-образного змісту хорових творів у повній відповідності до жанрово-стильових особливостей творів;
30-34	«Добре»	Здобувач вищої освіти демонструє достатній рівень виконання екзаменаційної програми та диригентської техніки; володіє системними знаннями з дисципліни, оперує сутністю основних категорій і понять, самостійно будує послідовний, повний, логічно викладений матеріал; але не зовсім відтворює нотний матеріал партій
24-28	«Задовільно»	Здобувач вищої освіти демонструє посередній рівень виконання екзаменаційної програми та прийнятний рівень диригентської техніки; демонструє посередній рівень володіння системними знаннями з дисципліни; демонструє наявність окремих текстових неточностей, інтонує фальшиво. Має задовільні знання музичної термінології.
10-22	«Незадовільно»	Здобувач вищої освіти продемонстрував низький рівень володіння системними знаннями з дисципліни, допустив значну кількість текстових помилок. Не володіє уміннями, які дають змогу виконувати партії. Не володіє музичною термінологією. Студент має можливість повторного складання екзамену.
1-9	«Незадовільно»	Здобувач вищої освіти виявляє низький рівень знань, допускає значну кількість помилок. Засвоїв незначну частину музичної термінології, фальшиво інтонує хорові партії. Не набув жодної компетентності з курсу (потребує обов'язкового повторного вивчення курсу).

Підсумковий рейтинг з кредитного модуля (дисципліни)

Рейтингова оцінка з кредитного модуля	Оцінка за шкалою ECTS	Екзаменаційна оцінка за національною шкалою	Національна оцінка за шкалою
90-100 і більше	A (відмінно)	відмінно	зараховано
82-89	B (дуже добре)	добре	
75-81	C (добре)		
67-74	D (задовільно)	задовільно	
60-66	E (достатньо)		
35-59	FX (незадовільно з можливістю повторного складання)	незадовільно	не зараховано
34 і менше	F (незадовільно з обов'язковим проведенням додаткової роботи щодо вивчення навчального матеріалу кредитного модуля)		

Рейтингова оцінка у балах знань, умінь і навичок здобувача на навчальних заняттях з навчального(змістового)модуля обчислюється після проведення цих занять та ліквідації поточної заборгованості, пов'язаної з пропусками занять, не підготовленістю або недостатньою підготовленістю до них.

11. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна:

- музичний інструмент,
- нотна література,
- пульта для нот,
- дзеркало,
- ноутбук.

12. Рекомендована література

Основна

- Апалькова І. Довідник хормейстра. Канів: Склянка Часу/Zeitglas, 2020. 94 с.
URL: <http://surl.li/nnmvky>
- Білозерська Г.О., Сізова Н.С. Хорове диригування: навчально-методичний посібник. Вінниця: ВДПУ, 2022, 125с. URL: <http://surl.li/iaufpi>
- Борисова Т.В. Диригентсько-хорова майстерність майбутнього вчителя музичного мистецтва: технології формування : навчально-методичний посібник [Електронний ресурс]. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2024. 78 с.
URL: <http://elar.kpnu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/8146>
- Кириленко Я.О. Теоретичні та практичні засади диригентської підготовки: навчальний посібник. Київ: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2020. 108 с.
URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/32744/1/Y_Kyrylenko_Posibnik_2020_IM.pdf
- Ярошенко І.В., Серганюк Ю.М. Концептуальні особливості методики роботи з хором: навчальний посібник. Київ: Видавництво «Білий Тигр», 2020. 100 с.
URL: <http://surl.li/lvywzf>

Додаткова

- Борисова Т.В. Методичні засади удосконалення мануальної техніки майбутнього вчителя музичного мистецтва. Педагогічна освіта: теорія і практика: Збірник наукових

праць. Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка; Інститут педагогіки НАПН України [гол.ред. Лабунець В.М.]. Вип.24 (1-2018). Ч.2. Кам'янець-Подільський, 2018. С.20-26.

2. Борисова Т.В. Використання інтегративних технологій у процесі диригентсько-хорової підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва. Професійно-педагогічна підготовка майбутнього вчителя музичного мистецтва: колективна монографія. Кам'янець-Подільський: ПП Зволейко, 2020. С. 129-146.
3. Костенко Л.В., Шумська Л.Ю. Хрестоматія з хорознавства: навчальний посібник Ніжин: НДУ ім. М.Гоголя, 2013. 521 с.
4. Кузів М.В., Карташова Ж.Ю. Компетентісно орієнтований підхід до підготовки вчителя музичного мистецтва: проблеми теорії та практики. *Інноваційна педагогіка*. Випуск 38. Херсон: Видавничий дім «Гельветика», 2021. С. 144-147.
5. Пухальський Т.Д., Кузів М.В., Особливості організації дистанційного навчання у вокально-хоровій підготовці майбутніх учителів музичного мистецтва. *Молодь і ринок*. №6 (204), Дрогобич: Швидкодрук, 2022. С.98-105.
6. Кузів М.В., Пухальський Т.Д. Інноваційні підходи до фахової підготовки майбутніх викладачів диригентсько-виконавської майстерності у ЗВО. *Наукові збірки Львівської національної музичної академії імені М.В. Лисенка*, Випуск №49. Херсон: Видавничий дім «Гельветика», 2023. С. 17-21.
7. Мартинюк А.К., Корнишев В.В., Осадчий В.В. Хорова культура України. (електронний підручник). Мелітополь, 2009. URL: <http://lib.mdpu.org.ua/e-book/hor/blank.htm>
8. Теряєва Л. Застосування музичних інформаційних технологій при вивченні навчальної дисципліни «Хорове диригування». *Освітологічний дискурс*, 2019. 285 с. URL: <https://doi.org/10.28925/2312-5829.2019.1-2.272285>

13. Рекомендовані джерела інформації

http://elar.kpnu.edu.ua/xmlui/	Інституційний репозиторій КПНУ ім. І.Огієнка
http://arts-library.com.ua	Репозитарій державного науково-методичного центру змісту культурно-мистецької освіти
http://elar.kpnu.edu.ua:8081/xmlui/handle/123456789/79	Electronic archive Kamianets-Podilskyi Ivan Ohiienko National University. Кафедра музичного мистецтва.
http://ruh.znaimo.com.ua/index-26750.html?page=12	Наукова бібліотека національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова
https://musopen.org/ru/sheetmusic/	Нотний архів musopen
http://www.musicfancy.net//music-creativity/	Сайт MusicFancy присвячений питанням музикознавства та музичної творчості.
https://elibrary.kubg.edu.ua/	Інституційний репозиторій Київського університету імені Бориса Грінченка
https://naurok.com.ua/	Освітній проект «На урок»
http://metodportal.net/node/4697	Методичний портал
http://osvita.org.ua/	Освітній портал України
https://vseosvita.ua/webinar/sekrety-cikavogo-navcanna-urok-bez-metodicki-342.html	Портал ВСЕОСВІТА
http://www.nbuv.gov.ua	Національна бібліотека України ім. І.Вернадського